

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти
Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка
Кафедра спеціальної освіти і соціальної роботи
ГО Центр психологічної допомоги «Гармонія»
Українська асоціація корекційних педагогів
Управління освіти і науки Кам'янець-Подільської міської ради

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ В УМОВАХ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

МАТЕРІАЛИ
II ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
з міжнародною участю

Кам'янець-Подільський – 2022

УДК 159.9+376+373]-056.313(063)
ББК 88.3+74.3+74.202.42я431
П86

Рекомендовано до друку ухвалою вченої ради Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, протокол №10 від 27 жовтня 2022 р.

Рецензенти

Бахмат Наталія Валеріївна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри технологій кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Ляпунова Валентина Анатоліївна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Редакційна колегія

Буйняк М.Г., кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти; **Дмітрієва О.І.**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти (відповідальний секретар); **Докучина Т.О.**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, заступник декана з наукової роботи та інформатизації навчального процесу факультету спеціальної освіти, психології і соціальної роботи (відповідальний редактор); **Миронова С.П.**, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка; **Михальська С.А.**, доктор психологічних наук, доцент, зав. кафедри спеціальної та інклюзивної освіти; **Чопік О.В.**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти.

П86 Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 9 листопада 2022 р. / за ред. Т.О. Докучиної, відп. секретар О.І. Дмітрієва. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. 236 с.

У збірнику представлено тези доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти», висвітлюються актуальні проблеми розвитку та освіти дітей з особливими освітніми потребами; професійної діяльності корекційних педагогів.

Матеріали конференції друкуються в авторській редакції. За науковий зміст, унікальність, виклад і якість поданих матеріалів відповідальність несуть автори.

educational excellence for students with disabilities. *Teacher education*, 5(1), 82–95.

2. Elliot, R.N., & Powers, A.P. (Eds.). (1993). *Characteristics and behavior management of deaf and hard-of-hearing students with additional disabilities*. Tuscaloosa: University of Alabama.

3. Jones, T.W. (1998). Can deaf students have a learning disability? (Ed.), Paper presented at the conference *Bridging the Gap Between Research and Practice: Deafness and Learning Disabilities* at Gallaudet University, Washington, DC, March 5, 1998.

4. Kluwin, T. (1999). Co-teaching deaf and hearing students. *American annals of the Deaf*, 144(4), 339–344. Lederberg, A. (1998). The impact of deafness on mother-child and peer relationships. In M. Marsharc & D. M. Clarc (Eds.), *Psychological perspectives on deafness*. Hillsdale, NY: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers

5. Meadow-Orlans, K.P. (1980). *Deafness and child development*. Berkeley: University of California Press

6. Moores, D.F. (2001). *Educating the deaf: Psychology, principles, and practices* (5th ed.). Boston: Houghton Mifflin Company

7. Powers, A.R., & Hibbet, C. (1998). A framework for selecting instructional strategies for learners who are deaf or hard of hearing and mildly learning disabled, mentally retarded, and/or behaviourally disordered. In H. Markowicz, H., & C. Berdichewsky (Eds.), *Bridging the gap between research and practice in the fields of learning disabilities and deafness*. Washington, DC: Gallaudet University, College for Continuing Education.

8. Strucker, D. (1998, April). Identification of learning disabilities in students who are deaf or hard of hearing: A Bayesian approach. Michigan: A Bell & Howell Company. Retrieved November 20, 2003 from <http://www.bellhowell.infolearning.com>

Кравець Н. П., кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри психокорекційної педагогіки та реабілітології
*Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова,
Київ, Україна*

ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ КОРЕКЦІЙНОГО ПЕДАГОГА З РОДИНАМИ УЧНІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Головною ознакою педагогічної концепції Нової української школи є дитиноцентризм на основі партнерства між учителем, учнями і батьками дітей, що передбачає спілкування, взаємодію, співпрацю. Питання взаємодії

школи і сім'ї розглянуто в роботах О. Гаврилова, М. Кота, В. Кравця, В. Кузя, С. Миронової, В. Сухомлинського та ін. Зокрема В. Сухомлинський, аналізуючи завдання школи і батьків, писав, що «лише разом з батьками учителі зможуть дати дітям велике людське щастя» [3, с. 27-28].

Російська агресія проти України призвела до зміни статусу багатьох учнів з інтелектуальними порушеннями. Через воєнне лихоліття багато дітей полишені материнського й батьківського піклування у зв'язку із перебуванням батьків у ЗСУ; напівосиротіли або осиротіли через загибель рідних, особливо цивільних. Значна частина сімей з дітьми з інтелектуальними порушеннями шкільного віку стала вимушеними переселенцями як в Україні, так і за кордоном. Фізіологічно, соціально й психічно ще незрілі діти, вони пережили психотравмуючу ситуацію – стрес, оскільки були свідками трагедії як з ними, так і з рідними. Посттравматичні симптоми проявилися в дітей на когнітивному, фізіологічному, поведінковому, емоційному рівнях. Відбулася зміна поведінки в бік інтерналізації або екстерналізації [2, с. 69]. Допомоги почали потребувати не лише учні, але й їхні рідні, адже поряд з повними та неповними сім'ями збільшилася кількість прийомних, оскільки через відсутність рідних батьків дітьми почали опікуватися родичі, прийомні сім'ї.

Для учнів з інтелектуальними порушеннями, які навчалися у закладах спеціальної освіти, у закладах загальної освіти в умовах інклюзії, як і для їхніх ровесників з типовим розвитком, почали організовувати різні форми навчання: онлайн, офлайн, мікс. Переважно з учнями з інтелектуальними порушеннями, які навчаються в умовах інклюзії і перебувають в Україні, працює асистент учителя. Батьки приводять дитину до школи, а учитель працює з класом дистанційно. Як свідчить практика, батьки задоволені, адже вони присутні на занятті та оволодівають педагогічною майстерністю, вочевидь дізнаються, як працювати з дитиною, щоб зацікавити її до навчання, сформувані в неї необхідні уміння та навички, поступово долаючи наявні в дитини фізичні, когнітивні та психічні, особливо поведінкові, порушення, зокрема посттравматичний синдром. Адже «ефективність навчання дітей з особливими освітніми потребами залежить від належної координації зусиль педагогів інклюзивних та спеціальних шкіл, ... батьків дітей» [1, с. 145-146].

Через коронавірус Covid-19 та російську військову агресію більшість сімей та родин почали потребувати підтримки щодо роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями, тобто посилилася потреба в педагогіці партнерства, оскільки ставлення до дітей в сім'ях різне: партнерське, вимогливе, індіферентне. Іноді через надмірну жалість до дитини в неї розвивається споживацька психологія, яку важко долати у старшому віці. Це потребує індивідуального та диференційованого підходу з боку корекційних педагогів до різних типів сімей, тобто, як сказав В. Сухомлинський: «щоб добре пізнати дітей, треба добре знати сім'ю» [3, с. 18].

Корекційний педагог надає допомогу родинам, у яких є діти з інтелектуальними порушеннями на сімейному та індивідуальному рівнях. Професійний супровід передбачає увагу на професійну компетенцію тих, хто опікується дітьми, тобто володіння вміннями оцінювати ситуацію в родині, емоційний стан дорослих, навчають їх керувати власними афектами, адекватно реагувати на причини порушення поведінки в дитини. Така робота відбувається у процесі надання інформації завдяки Інтернету, організованим онлайн майстер-класів, семінарів, тренінгів та індивідуальної роботи про особливості розвитку дитини в онтогенезі та дизонтогенезі, зміни в поведінці дитини через психотравмуючу ситуацію.

Працюючи з батьками, з родинами, корекційний педагог проявляє етичну культуру, дотримується гуманітарних норм і цінностей, керує власними емоціями і волею, поведінкою в конфліктних ситуаціях. Завдяки цьому корекційний педагог підвищує педагогічну культуру батьків, рідних, зважаючи на рівень їхньої освіти, професійних якостей, життєвого досвіду, оскільки участь рідних у корекційному процесі має бути усвідомленою, цілеспрямованою, довготривалою.

Отже, від професійності, педагогічної культури, етики корекційного педагога залежить успішна партнерська взаємодія педагога з сім'ями та родинами дітей з інтелектуальними порушеннями, що забезпечить реалізацію концепції Нової української школи.

Список використаних джерел

1. Кравець Н. П. Впровадження інклюзивного навчання в зарубіжних країнах. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: педагогіка, 2018. № 2. С. 139–146.
2. Кравець Н. П. Робота з дітьми-сиротами з інтелектуальними порушеннями: навчальний посібник. Видання третє, виправлене і доповнене. К.: Видавництво Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 2020. 81 с.
3. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям. К. : Рад. школа, 1988. 272 с.